

ОСВРТИ И ПРИКАЗИ

УДК 327(476:497.11)

DOI: 10.5937/spm86-50382

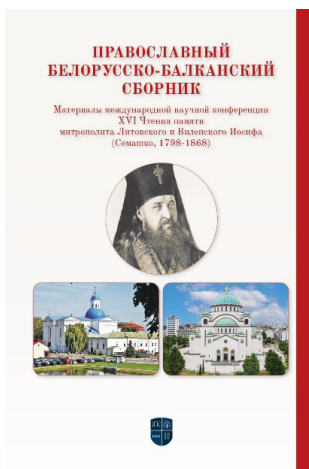
ORCID: 0009-0001-2534-450X

Приказ

*Дајана Лазаревић**

*Институт за политичке
студије, Београд*

ЈЕДИНСТВЕНИ ПРЕДСТАВНИК БЕЛОРУСКО- СРПСКИХ НАУЧНИХ ВЕЗА – ДР ЗОРАН МИЛОШЕВИЋ**

*Милошевић Зоран (редактор).
2024. Православни
белоруско-балкански сборник
: материјали међународној
научној конференцији XVI
Чтења памяти митрополита
Литовского и Виленского
Иосифа (Семашко, 1798-
1868). Белград : Институт
политических истраживања ;
Жировичи ; Минск :
Синодална историческа
комисија Белорусской
Православной Цркве ;
Минская Духовная семинарија ;
Минская Духовная академија ;
Центр евроазијских
истраживања Филијала РГСУ.*

Када је развијеност бело-
руско-српских културних веза у
питању, најбоље је обратити се
цитату чувеног белоруског фило-
лога, академика Ивана А. Чароте:

* Имејл-адреса: dajanalazarevic93@gmail.com.

** Приказ је настао као истраживање за потребе докторске дисертације ауторке на тему белоруско-српских веза. Приказ је настао у оквиру научноистраживачке делатности Института за политичке студије, коју финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

„Прешла ми је у навику, а можда је постала и моја професионална деформација, потреба да доказујем како јужнословенско – источнословенске везе, па ни српско-белоруске везе, никако не спадају у оно што Срби називају 'чудо невиђено'. Те везе су још неистражене, нико се њима још није бавио. Ни сам се не могу тиме похвалити. Сакупио сам корпус чињеница, које ће бити осветљене тек у будућности..." (Чарота 1994, 38-41).

Ипак, за разлику од белоруско-српских књижевних веза, које су имале своје велике трудбенике, представнике народне дипломатије, попут: Десанке Максимовић, Момчила Ђерковића, др Миодрага Сибиновића са српске стране, те проф. др Ивана Чароте са белоруске, остаје неогворено питање научних веза између два брата народа. Свакако их има, у чему доминирају техничке и хуманистичке науке, док је у друштвеним наукама ситуација знатно другачија.

Када су у питању друштвене науке, пре свега – политичке, један од ретких српских научника који се годинама бави источнословенском, а у том броју и белоруском проблематиком, свакако јесте др Зоран Милошевић. У овој области научног истраживања је ненадмашан, будући да је пионирским подухватом у

Србији успоставио сарадњу са белоруским колегама у области политичке науке, коју је подигао на институционални ниво. Наиме, трудио се да институција у којој је запослен, Институт за политичке студије, потпише уговоре о сарадњи са сродним белоруским, те је тако успостављена сарадња са Белоруским државним универзитетом и Духовном академијом (богословијом) у Минску.

Међу белоруским научницима, просветним и културним радницима пронашао је вредне сараднике, али и верне пријатеље, који су великим делом инспирисали смер његових истраживања: проф. др Кирил Шевченко, др Виктор Јермолович, др Лав Криштапович, протојереј др Александар Романчук, као и проф. др Иван Чарота, жива легенда борбе за српску реч у Белорусији.

У последњих двадесет година допринос др Зорана Милошевића белоруско-српским научним везама је врло упечатљив. Знање руског језика му је омогућило учешће на бројним научним конференцијама у Белорусији, а трудио се и да своје белоруске колеге позива на научне скупове у Србији, које је сам организовао, понекад и у врло компликованим околностима. Радове белоруских научника је објављивао у зборницима са конференција, некад у оригиналу, а

некад и у преводу. (Милошевић 2005, 2006, 2008, 2015а, 2015б, 2016, 2019, 2020а, 2020б, 2021, 2022а, 2023в, 2024а). Резултати које је постигао су без преседа на у области белоруско-српских научних веза.

Узмимо у обзир и продукцију издавачке куће „Центар академске речи” у Шапцу, чији је оснивач и руководилац био др Милошевић. У том периоду изашле су и научне студије проф. др Ивана Чароте и проф. др Кирила Шевченка, од којих је Чаротина била изузетно запажена књига и једина на српском језику која је на научној основи представила историјат белоруско-српских културних веза (Чарота 2016, Шевченко 2017).

Исти аутори су истим редоследом објавили и своје научне монографије на Институту за политичке студије: И. Чарота – „Видици једног Белоруса-Белосрбина – есеји и студије”, а К. Шевченко – „Чеси, Прашко пролеће и НАТО бомбе” (Чарота 2023, Шевченко 2024). На обема књигама је др Зоран Милошевић радио као рецензент или писац предговора, али и на идејним решењима.

Зборник који смо фиксирани на почетку овог осврта је публикован на руском језику, а у преводу његов назив гласи: „Православни белоруско-балкански зборник“, а посвећен је

Митрополиту Литванском и Виленском Јосифу Семашку (1798-1868). Радови су првобитно били представљени на научној конференцији на Духовној богословији у децембру 2023. године у Минску. С обзиром на искуство и почасно место које увек заузима на таквим скуповима, др Зоран Милошевић се нашао у улози приређивача зборника, уобличивши и распоредивши текстове унутар књиге и давши идејно решење за корице – на којем ће српска и белоруска светиња (Манастир Жировичи и Храм Светог Саве) стајати један поред другог, док изнад њих лебди велики православно заштитник Јосиф Семашко, који их духовно уједињује у светости Православља.

Митрополит Јосиф Семашко и његов допринос Православљу је готово непознат на нашим просторима, осим можда у ужим црквеним круговима, а чини се и да су Белоруси тек однедавно почели озбиљније да га проучавају. Време у којем живимо супротставља се традицији и православно начину живота, те се о томе говори најчешће само у црквеним круговима. Међутим, овај зборник, иако симболично посвећен митрополиту Семашку, управо себи дозвољава супротно – анализу традиционалних насупрот глобалним вредностима, положај православних народа у

савременој геополитичкој ситуацији, претње по њихов опстанак (и физички и духовни).

А да је тема актуелна и итекако потребна белоруској научној и широј јавности, говори и свеукупна друштвена ситуација у којој живе – од покушаја „цветне револуције” 2020-2021. до константних покушаја да се римокатоличка заједница покаже као доминантна (пре свега у бројном стању), да не говоримо о напредности у односу на „назадно православље”. Друго, да се унијатство, тј. гркокатоличанство, прикаже као национална вера Белоруса и тиме смени Православље, удаљивши их додатно од њиховог националног идентитета и јединства са руским народом. Док су Белоруси православни и свесни свог заједничког порекла са руским и осталим словенским народима – за њих нема места у Европској унији, нити било којој другој западњачкој организацији „цивилизованог и напредног света”, а могу очекивати бројне подметачине којима су и раније били беспштедно и неправедно изложени.

На историјским белоруско-литванским територијама митрополит Јосиф Семашко је одиграо одлучујућу улогу у укидању уније 1839. године. Његова дипломатичност у наступу и вештине у дискусијама умногоме су помогле његовој борби против

русофобије, православофобије и наметања унијатске идеје народу који не би требало да се окреће против својих корена и духовности (а унијата је, према неким проценама, на овим територијама било преко 70%).

Осим по тематици, зборник је јединствени пример белоруско-српске научне сарадње и сигурно ће служити као пример истраживачима будућих година. Окупио је истакнуте научне и културне раднике, међу којима су и: др Антони Миرونвич (Универзитет у Бјалистоку, Пољска); протојереј др Александар Романчук (председник Синодалне историјске комисије у Минску, Духовна академија); др Александар Гронски (Научни истраживачки институт светске економије и међународних односа „Ј. М. Примаков” при Руској академији наука); др Олег Казак (Белоруски државни економски универзитет, Минск); др Ана Филимонова (Институт за словенске студије Руске академије наука); проф. др Кирил Шевченко (Руски државни социјални универзитет, Филијала у Минску) и др.

Што се тиче приређивача, др Зорана Милошевића, његов научни допринос изазива пажњу у Србији и иностранству. У последње две године, његове књиге су се појавиле у Ираку, Русији, Белорусији и Републици Српској

(Милошевић 2022б, 2023а, 2023б, 2024б), а очекује се и излазак књиге у издању Матице српске у Црној Гори. Руске, белоруске и српске колеге пишу приказе његових књига, али и анализе његове геополитичке мисли (Шевченко 2023, Чарота 2023, Лазаревич 2023, Лазаревић 2024, Ивановиков 2024).

Академик Иван Чарота из Минска за српског колегу др Милошевића каже да је човек који ради на „заштити рода српског и племена словенског” (Чарота 2023, 5). Чарота наводи да се у готово свим публикацијама Милошевића кумулативно историјско искуство српског народа разнолико користи уз многа поређења и типолошка уопштавања која помажу у трезвеној процени геополитичке реалности. Врло сличан суд се може чути и од његовог колеге, др Кирила Шевченка. Он др Милошевића оцењује као научника-хуманисту широког енциклопедијског профила и признатог стручњака у реду друштвених наука, говорећи

како се у својој професионалној каријери бавио „најпроблематичнијим аспектима историје, културе и данашњег положаја Србије и других словенских држава” (Шевченко 2023, 9).

Њихов руски колега пак, др Иван Ивањиков, осврће се на тумачење др Зорана Милошевића у вези са српском идејом у периоду 1999–2000. године, током агресије НАТО-а на Савезну Републику Југославију и стварању савезне државе са Русијом и Белорусијом. Према Ивањикову, Милошевић је истакао да су Срби схватили да је то утопија, јер није било заједничких граница између поменутих братских држава, али идеја је ипак представљала једну природну жељу приближавања братских и пријатељских народа (Ивањиков 2024, 14).

Остаје нам да се надамо да ће будућност донети достојног наследника др Милошевићу у погледу рада на белоруско-српским научним везама, будући да је тренутно у томе јединствен и непревазиђен.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Иванников, Иван. 2024. „Политические, исторические и социологические взгляды Зорана Милошевича и их влияние на развитие политической науки”. *Спутник высшей школы*. 11-18.
- Лазаревић, Дајана. 2024. „И разум и душа у служби науке – неповљива стваралачка личност др Зорана Милошевића”. *Светост – култура – геополитика*. 7-18. Зворник: Асоглас.
- Лазаревић, Дајана. 2023. „Геополитическая мысль доктора Зорана Милошевича”. *КУЛЬТУРА. ПОЛИТИКА. ПОНИМАНИЕ: X Международная научная конференция (к 10-летию Института межкультурной коммуникации и международных отношений НИУ БелГУ)*. 27-31. Белгород.
- Милошевић, Зоран (прир). 2024а. *Међународна конференција Српско-бугарски односи – питања сарадње и перспектива*. Београд: Институт за политичке студије.
- Милошевић, Зоран. 2024б. *Светост – култура – геополитика: Сусрет који води ка Спасењу*. Зворник: Асоглас.
- Милошевић, Зоран. 2023а. *Геополитика 1*. Санкт-Петербург: Свежий взгляд.
- Милошевић, Зоран. 2023б. *Геополитика 2*. Минск: Белпринт.
- Милошевић, Зоран и Миша Стојадиновић (прир). 2023в. *Европа и Дунав : Дунав у геополитичким стратегијама европских држава : зборник радова са међународне научне конференције одржане 26 – 27. јуна 2023. године у Београду*. Београд: Институт за политичке студије.
- Милошевић, Зоран (прир). 2022а. *Историја као инструмент геополитике : зборник радова са међународне научне конференције одржане у Београду 14 – 15. марта 2022. године*. Београд: Институт за политичке студије.
- Милошевић, Зоран. 2022б. *Муслимани – терористи или жртве запада* (на арапском језику). Багдад.
- Милошевић, Зоран (прир). 2021. *Светост и дух времена : зборник радова са међународне научне конференције одржане [у Глушцима] 6 – 8. августа 2021. године*. Београд : Институт за политичке студије ; Црна Бара : Удружење Милош Милојевић.
- Милошевић, Зоран (прир). 2020а. *Светост и идентитет : улога светаца и светости у формирању идентитета православних*

- народа : тематски зборник. Београд: Институт за политичке студије.
- Милошевић, Зоран (прир). 2020б. *Говор мржње и култура памћења : тематски зборник*. Београд: Институт за политичке студије.
- Милошевић, Зоран (прир). 2019. *Православље и идентитет православних народа : материјали са националне конференције са међународним учешћем*. Београд: Институт за политичке студије.
- Милошевић, Зоран (прир). 2016. *Србија и Евроазијски савез*. Шабац : Центар академске речи ; Београд : Међународна словенска академија, Српско одељење, 2016.
- Милошевић, Зоран (прир). 2015а. *Национални идентитет и међународне интеграције*. Београд: Институт за политичке студије.
- Милошевић, Зоран (прир). 2015б. *Унија : политика Римокатоличке цркве према православним Словенима*. Београд: Институт за политичке студије.
- Милошевић, Зоран (прир). 2008. *Јединство православних Словена, књ. 2*. Београд: Институт за политичке студије.
- Милошевић, Зоран (прир). 2006. *Јединство православних Словена, књ. 1*. Источно Сарајево: Филозофски факултет.
- Милошевић, Зоран (прир). 2005. *Унија : политика Римокатоличке цркве према православним Словенима*. Београд: Институт за политичке студије.
- Чарота, Иван. 2023. „В заштиту рода сербског и родства славјанског”. *Геополитика 2*. 5-11. Минск: Белпринт.
- Чарота, Иван. 2023. *Видици једног Белоруса-Белосрбина – есеји и студије*. Београд : Институт за политичке студије.
- Чарота, Иван. 2016. *Белорусија и Србија – трагом узајамног упознавања и деловања*. Шабац: Центар академске речи.
- Чарота, Иван. 1994. „Интервју”. *Погледи*. 38-41. Крушевац.
- Шевченко, Кирил. 2024. *Чеси, Прашко пролеће и НАТО бомбе*. Београд : Институт за политичке студије.
- Шевченко, Кирил. 2023. „Научные труды профессора Зорана Милошевича и их значение для России”. *Геополитика 1*. 9-14. Санкт-Петербург: Свежий взгляд.
- Шевченко, Кирил. 2017. *Лужичкосрпско питање и Чехословачка 1945-1948*. Шабац: Центар академске речи.¹

* Овај рад је примљен 22. априла 2024. године, а прихваћен на састанку редакције 8. јула 2024. године.